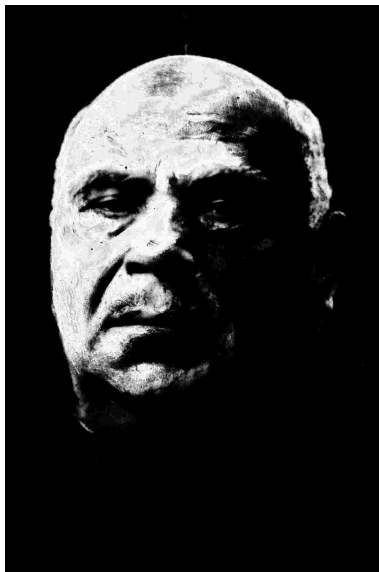

JOAN ALBERTÍ I ARBONA: MÚSICA I VIDA D'UN DESCONEGUT FILL IL·LUSTRE

LAURA MARTE

La música és per a l'ànima el que la gimnàstica per al cos.
Plató (427-347 aC), filòsof grec.

Resum: Joan Albertí i Arbona (1850-1916) fou organista i compositor nascut a Fornalutx (Mallorca). La majoria de la seva música es basa en composicions sacres vocals amb orgue o orquestra, però al 1903 el Papa Pius X va declarar un *Motu Proprio* on només es podia interpretar música vocals a les esglésies, d'aquesta manera gran part de la seva producció quedà en desús. Tot i això, el catàleg de composicions d'Albertí consta de més d'un centenar d'obres estrenades arreu de Mallorca, València i altres indrets. L'any 1947 va ser declarat fill il·lustre del poble on va néixer i té un carrer al seu nom. Amb els documents originals es vol dur a terme una investigació històrica i la catalogació i edició musical de les seves obres. També es vol treballar en la presentació del personatge il·lustre i les possibles formes de donar-lo a conèixer al gran públic, mitjançant un format educatiu dins l'àmbit de l'art contemporani i un altra d'expositiu que s'ubicarà a Can Xoroi (Fornalutx).

Aquest és un projecte ambiciós i llarg d'execució que té com a objectiu principal exposar i donar a conèixer l'obra i la vida de Joan Albertí i Arbona (1850-1916) que fou organista i compositor nascut a Fornalutx (Mallorca), per tal d'albergar una exposició permanent al Centre Cultural Can Xoroi de Fornalutx.

Joan Albertí i Arbona es va formar en música com a blauet¹ de Lluc on també va rebre el vots de sacerdot. Treballà com a organista i compositor des de molt jove en diverses esglésies, i el 1907 guanyà les oposicions d'organista a la Catedral d'Oriola (València) on va residir 4 anys. La seva música es basa en composicions sacres vocals amb orgue, orquestra i gran orquestra. Cal destacar la col·laboració amb el poeta de l'escola mallorquina Miquel Costa i Llobera, musicant el poema *Recolliment*.

Malauradament l'any 1903 el **Papa Pius X** va declarar un Motu Proprio on només es podia interpretar música vocal a les esglésies, d'aquesta manera gran part de la producció d'Albertí, composta per a orquestra, quedà en desús, i això el va afectar també personalment. Així i tot, el catàleg de composicions d' Albertí consta de més d' un centenar d'obres estrenades arreu de Mallorca, València i altres indrets.

Una part important de la vida professional de **Joan Albertí i Arbona** la coneixem per la publicació de l'estudi biogràfic que va realitzar **Rafael Forteza Forteza** l'any 1946. Un any després, Joan Albertí i Arbona, va ser declarat fill il·lustre del poble on va néixer i té un carrer al seu nom. Malgrat la seva extensa tasca de composició les partitures de Joan Albertí i Arbona no estan editades i per tant no s'interpreten.

Des de l'Ajuntament de Fornalutx es vol fer una proposta cultural i turística al nou **Centre Cultural Can Xoroi** i m'han encarregat la recerca de la història i les partitures d'Albertí per dissenyar l'exposició permanent.

1. L'Escolania de Lluc (coneguda popularment com els "Blauets") és una de les institucions més antigues d'Europa. En l'Arxiu del Santuari de Lluc hi data del 1531, quan el Prior Vaquer la constituí com a cor permanent dedicat al servei litúrgic, sobretot a la Mare de Déu de Lluc, patrona de tots els mallorquins.

Els objectius que donen cos a aquest projecte són d'una banda, donar a conèixer l'obra i la vida de Joan Albertí i Arbona , tant per la seva importància musical com per ser un músic representant d'una època a Mallorca i de l'escola dels Blavets de Lluc. A llarg termini, el projecte també té com a objectiu cobrir un lloc cultural per a la promoció turística i cultural de la Vall de Sóller.

1. Donar a conèixer l'obra de Joan Albertí Arbona
2. Dinamitzar les relacions del poble amb l'art contemporani
3. Habilitar vincles culturals Fornalutx-Oriola
4. Recuperar la memòria musical de Mallorca
5. Generar un espai de diàleg crític entorn al poble i la seva cultura
6. Enriquir la identitat cultural de la vall de Sóller
7. Publicar les obres completes de Joan Albertí i Arbona
8. Interpretar les seves obres en actes i festivals musicals de l'illa

9. Realitzar una exposició sobre Joan Albertí i Arbona
10. Crear un cicle de concerts al poble de Fornalutx
11. Relacionar la música amb les arts visuals

Per a la consolidació del projecte s'ha partit d'unes pautes inicials que es ramifiquen cap a diferents àmbits professionals i que durant la seva realització estan obertes a les aportacions que les parts implicades puguin fer, que signifiquin una millora tant a nivell professional, conceptual, social o humana. Amb tot això, com a punt de partida i a llarg termini, es vol treballar amb els aspectes relatius en la gestió i la comunicació del projecte perquè aquest sigui relacional, global i interactiu.

S'han definit tres camps temàtics, imprescindibles a treballar i s'han separat en camps d'investigació:

1. Recerca de partitures, catalogació i interpretació:

- Recerca, interpretació i difusió de les obres
- Cicle de concerts (i enregistrament d'aquests).
- Edició d'un catàleg de partitures i distribució arreu dels àmbits d'interpretació musical.

2. Comunitat i educació:

- Establir un programa d'educació artística a les escoles bressol, col·legis, instituts i / o centres d'educació... Sota el lema "Ressorgiment d'un nou veí: Joan Albertí i Arbona".
- Presentació del personatge il·lustre, i les possibles formes de donar-lo a conèixer al gran públic.
- Exposició dels treballs dels infants a la sala d'exposicions itinerants de Can Xoroi.

3. Disseny expositiu:

- Exposició permanent a la sala del primer pis de la Casa de Cultura Can Xoroi de Fornalutx.
- Intervenció en l'espai públic.
- Especialització artístic-musical en les exposicions temporals.

Recerca de partitures, catalogació i interpretació

Vicenç Juan i Rubí (capellà, intèrpret de música sacra i director del Cor dels Antics Blavets de Lluç), està realitzant el treball de recerca de composicions, anàlisi i catalogació de les partitures

A mesura que s'ha anat investigat s'han trobat més partitures, i som del parer que les composicions d'Albertí, reflecteixen molt bé el tipus de música que s'interpretava en aquella època, vinculada a l'església. Amb la peculiaritat que demostren una gran ambició en les seves formacions musicals. La presentació del personatge i de la seva música es farà començant amb un petit concert durant les festes de l'estiu de 2010. Al llarg de l'any i a mesura que vagi endavant el projecte s'aniran interpretant obres de Joan Albertí Arbona a l'església de Fornalutx, que a més compta amb un orgue restaurat.

Per tal de cercar informació sobre Joan albertí Arbona s'han consultat els arxius i hemeroteques de:

- Biblioteca Can Sales. Palma, Mallorca.
- Biblioteca Joan March. Palma, Mallorca.
- Arxius de l'Ajuntament de Sóller. Mallorca.
- Arxius de la Catedral d'Oriola. València.
- Arxius del Monestir de Lluc. Escorca, Mallorca.

Com a exemple musical a seguir ens hem basat en el **Museu Isaac Albéniz** de Camprodon, on la Fundació Pública Museu Isaac Albéniz de Camprodon, gestiona la imatge i la música amb la finalitat de promocionar, divulgar i estudiar la personalitat i l'obra de l'insigne compositor.

Recull d'obres segons l'estudi biogràfic de Rafael Forteza Forteza:**VEUS, QUINTET DE CORDA, ORGUE I PIANO**

1. Gradual de la Puríssima - 4 mixtes
2. Dolors de la Santíssima Verge - 3 mixtes
3. Èxtasis Angèlic - 3 blanques
4. Missa (do menor) - 3 mixtes

VEUS, ORGUE I PIANO

1. Cor a la Nostra Sra. De Lourdes - cor

VEUS, ORQUESTRA I ORGUE

1. Novena de la Puríssima - 3 mixtes
2. Missa Pastoril - 3 mixtes
3. Benedictus - 3 mixtes i cor
4. Missa- dos cors
5. Doctor òptime - dos cors (3, mixtes i blanques)

INSTRUMENTALS

1. La Bendició - quintet de corda i harmònim
2. Soledat - Marxa fúnebre, banda

VEUS I GRAN ORQUESTRA

1. Himne de la Verge de la Victòria - 4 mixtes
2. Missa- 4 mixtes
3. Laudes - 2 cors
4. Missa - 4 mixtes i cor
5. Trisagio- cor
6. Plor de Sant Agustí (oratori) - 3 mixtes
7. Parenostres en mallorquí - 2 cors
8. Marxa de Sant Ignasi - 4, mixtes
9. Septenari de la Nostra Senyora dels Dolors - 3, mixtes
10. Gradual (ortus conclusus) - 4 mixtes
11. Himne a San Alonso Rodríguez - cor
12. Ofertori sobre cant gregorià - 3, mixtes
13. Miserere - 3 mixtes
14. Gradual (Consituet) - 5 mixtes
15. Himne del mes de Maig - 2 cors
16. Himne de la Solidaritat Catòlica de Mallorca - cor

- 17. Trisagio - 3 mixtes
- 18. Sacerdos et Pontifitex

VEUS I ORGUE

- 1. Parenostre (si menor) - 3 mixtes
- 2. Parenostre (do major) - 3 mixtes
- 3. Parenostre (si major) - 3 mixtes
- 4. Parenostre (do major) 3 blanques
- 5. Parenostre (la major) - 4 mixtes
- 6. Parenostre (re major) - 4 mixtes
- 7. Parenostre per la dia 8 (mallorquí) - 2 iguals
- 8. Parenostre per a la Novena de Betlem (mallorquí) - 2, blanques
- 9. Parenostre (mi major) - dos cors
- 10. Oremus pro Pontífice - 3 mixtes (baix solista)
- 11. Avemaria de l'Aurora - veus blanques
- 12. Avemaria en re major. 3, mixtes
- 13. Avemaria- 2 blanques
- 14. O quam suavis est - soprano
- 15. O salutaris Hostia - soprano
- 16. O salutaris Hostia - 4 mixtes
- 17. Sequentia de difunts - 3 tiples
- 18. Oh Estel de la Gruta - 2 mixtes i cor
- 19. Missa - 4 mixtes alternant amb el cor
- 20. Missa - 2 blanques
- 21. Missa (re menor) - cor i 3 mixtes
- 22. Missa- 3, blanques
- 23. Missa Pontifical- 3 coros mixtos, 9 veus
- 24. Salve - 2, mixtes i cor
- 25. Credo - baix solista, cor i 3, tiples
- 26. Credo - 2 mixtes
- 27. Trisagio - 3 mixtes
- 28. Novena de les Ànimes - 3 mixtes
- 29. Gradual "Resurrexit" - 3 mixtes
- 30. Responsorios de la Immaculada - 4, mixtes
- 31. Himne del mes de Maig- 2 cors
- 32. Cor a Sant Josep - 3 mixtes
- 33. Cor a les Mares Cristianes de Montisió - 3 blanques
- 34. Cors per a la benedicció de l'església de Son Rapinya - 2 iguals i cor
- 35. Coples per a la inauguració de l'església de Son Rapinya - 2,
- 36. Goigs a Sant Sebastià - 2 cors

37. Inflama el meu cor - 2 iguals

38. Candor et lucis - 3 mixtes

COR I ORGUE

1. Cor a Maria_ editada

2. Parenostre (1870)

3. Parenostre (1881)

4. Cor a Santa Teresa de Jesús

5. Cor per a les penedides

6. Salve - editada

7. Himne de la peregrinació mallorquina a Lourdes

8. Cor a Sant Lluís Gonzaga

9. Ecce Panis Angelorum

10. Mira'm amb compassió

11. Himne epitalàmic

12. Avemaria del Arroyo

13. Postrados al pie del monte

14. Parenostre (mi major)

15. Parenostre (si b major)

16. Veniu i anem tots

17. Cors a les Mares Cristianes de Manacor

VEU I PIANO

1. Himne Solleric - 4

2. Sa vorera de la mar - petit poema- 3 mixtes

3. Al so de ma guitarra - baix solista

4. La bonança dins el meu llaüt - tenor solista

5. Comiat dels mariners - 4 mixtes

6. Cor a Maria - 5 mixtes i cor

7. Parenostre en la major -4, mixtes

8. Marxa de Sant Ignasi - 3 mixtes (dedicada al Comte de Ròtova)

9. Recolliment - Ària soprano (lletra de M. Costa i Llobera, editada)

10. Càntic - soprano

POLIFÒNIQUES

1. Salutaris Hostia - 4 mixtes

2. Sequentia de difunts- 3 blanques

3. Cor a la Verge de Lluc - 3, mixtes

4. Cor de Romeria a Lluc - 4, mixtes

5. Deixem l'escola - 4, mixtes

6. Parenostres - 4, mixtes

Comunitat i educació

De Fornalutx al món de la mà d'en Joan Albertí Arbona. Ressorgiment d'un nou veí. A cura d'Aina Bauzà Medrano. És un projecte que consisteix en elaborar un programa pedagògic que incorpori els Centres Educatius i tots els ciutadans i ciutadanes dins el projecte, fent-los partíceps i protagonistes del mateix, de tal manera que no estarà mai complet sense la seva participació. Així doncs, es vol fer un treball cultural de proximitat, amb les escoles i els centres de secundària, però també amb la gent gran i amb tots els habitants de la Vall de Sóller, amb voluntat de ser intergeneracional i vertebrador d'una xarxa de treball cultural que pugui anar més enllà d'un sol esdeveniment. La part més important és la de la investigació, aquí es relaciona el territori amb les diferents subjectivitats, es creen mapes on es superposen les vivències i els coneixements de totes les persones implicades en el projecte, els nins i nines treballen l'autoestima i la importància de treballar per un futur a partir de reflexionar sobre el concepte "fill il·lustre", aprendran a valorar el coneixement i l'experiència de la gent gran i a valorar el seu propi aprenentatge. Escoltarem totes les cultures presents a l'aula i al poble i es treballaran temàtiques de gènere, igualtat i democràcia. Les eines que s'utilitzen per recopilar les dades són diferents a cada nivell educatiu i estan estretament relacionades amb el currículum i l'aprenentatge de cada cicle. És en aquesta fase quan es comença l'intercanvi i la relació amb els veïnats del poble.

Com a model educatiu s'ha agafat com a exemple el programa establert per l'equip de Difusió Cultural del Museu Es Baluard: "Cartografiem-nos". L'equip de Difusió Cultural del Museu Es Baluard (Palma de Mallorca) va desenvolupar un programa adreçat als centres educatius amb l'objectiu de treballar des de l'art contemporani com a medi per abordar gran quantitat de temes transversals contemplats tant al currículum de primària com de secundària, que tenia com objectiu estudiar el territori en un sentit cultural ampli. Tractant que els alumnes, amb l'ajuda dels educadors, realitzessin una tasca d'investigació del barri on està situada la seva escola per establir un llaç de comunicació, creant un vincle entre les cultures del museu, i els visitants a partir d'una exposició organitzada al barri i al Museu Es Baluard.

Disseny expositiu

De tots el museus dedicats a la música i als músics, el model més interessant trobat i a seguir és el Haus der Musik de Viena, inaugurat l'any 2000, és una gran centre sonor dissenyat per entendre la creació musical des de la pròpia experiència. A través de les sis plantes, el Museu, convida a introduir-se en el món del so, i no només a través de l'oïda sinó també des de les sensacions i la vista. Gràcies a un conjunt d'instal·lacions d'última tecnologia, els visitants gaudeixen de l'experiència sonora apel·lant als cinc sentits a través de diversos espais lúdics. Tod Machover ha estat l'encarregat de dissenyar els sistemes interactius que permeten a l'espectador gaudir de la música des de la pròpia experiència de la creació musical. És una espècie de museu-centre interactiu on el visitant entra sense saber bé què pot ocórrer i surt després amb una

experiència sensorial única. Hi ha jocs en els quals sempre hi és present la música, on s'aprèn a mesura que es va experimentant. Aquesta és una classe d'interacció pensada per a tots els públics –músics o no– i per a persones amb disminucions físiques i psíquiques, on l'experiència musical els pot servir de gran ajuda terapèutica. El museu també repassa el treball de grans figures com Mozart, Schubert, Beethoven, Strauß, i Haydn.

El projecte expositiu *Joan Albertí i Arbona: vida i música d'un desconegut fill il·lustre* vol tractar la figura d'un artista oblidat i vinculat a l'església, la música i el paisatge. De com el recorden els fornalutxencs – més enllà del fet de ser un carrer de la vila – i la reconstrucció d'un personatge rellevant a una època i als seus protocols però amb la contemporaneïtat del present. Per això caldrà restaurar i reproduir les pertinences d'Albertí que ens han arribat fins avui: instruments, manuscrits, llibres, cartes, fotografies, partitures, etc. Però incloent-ho dins un discurs expositiu actual. El que es cerca amb el projecte expositiu és dotar de referències i eines l'espai perquè el visitant pugui realitzar una experiència personal (i mística també) amb la música. Es pren com a punt de partida que la música, malgrat la seva difícil interpretació, pot arribar a tothom. Es vol emfatitzar la relació de la música amb la tecnologia i l'art. La idea és incloure aquestes aplicacions dins un entorn expositiu tecnològic i interdisciplinari que interactivi amb l'espectador.

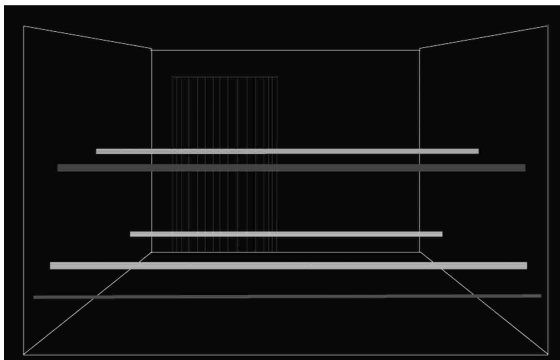
Disposició dels espais

A la part anterior de l'entrada a la primera sala s'ubicarà un harmòniom que encara és conserva del compositor. Juntament amb una de les seves partitures. Aquest instrument sense so ens dóna la referència que partim de la idea que és un artista que existeix però que no s'interpreta. Per accedir a la sala 1, caldrà passar per una cortina creada a partir de volums sonors.

La **sala nº1**, és la que ens ubica al món musical de Joan Albertí i Arbona, hi trobarem 7 feixos de llum, de banda a banda de la sala, que al traspasar-les emetran el cercle de quintes d'acords que té un orgue d'església (principal instrument executat per Joan Albertí Arbona).

La **sala nº2**, és la destinada a mostrar la vida i els objectes personals del compositor. Partitures, fotografies, manuscrits, llibres, instruments i demés objectes que s'ubicaran en unes fornícules a la paret que s'il·luminaran poc a

poc i aleatòriament. També hi haurà una gran caixa de llum amb el retrat fotogràfic de Joan Albertí Arbona. Enmig de la sala s'hi projectarà cenitalment damunt del terra un vídeo documental explicatiu de la vida i obra de Joan Albertí Arbona enregistrant els llocs on va viure i on va treballar com el Monestir de Lluç, la parròquia de Sòller, la catedral d'Oriola, Lourdes, Roma, Montserrat, etc.

Sala 1

La **sala nº3** és la destinada a ser treballada amb sistemes interactius. La idea és que els instruments utilitzats per Albertí per a les composicions de gran orquestra estiguin dibuixats al terra amb fils de llum. Quan un visitant es col·loca damunt d'un determinat instrument dibuixat, un sensor de pressió (FSR's) activa un senyal de vídeo que es projecta a la paret. Depenent de l'instrument que s'acciioni, veure'm interpretada una part de la partitella o una altra. Si s'activen tots els sensors podrem veure i escoltar la partitura sencera. Hi poden assistir simultàniament tants visitants com instruments componen la gran orquestra.

Per acabar, ja defora de la **sala nº3**, s'hi ubicarà una petita instal·lació pensada perquè el visitant pugui interpretar la música al piano al seu gust. Hi haurà un piano digital d'aire (sense teclat) tapiat però dibuixat sobre la paret. Només hi haurà una banqueta, dos forats per ficar-hi les mans i uns auriculars. Crec necessari ocultar el piano per perdre la por a aquesta experiència, d'aquesta manera la música que interpreta el visitant només l'escolta ell. És una referència al moment creatiu que tota persona pot tenir. Aquest instrument, al no tenir tecles i ser sensible al tacte facilita molt l'experimentació musical.

També és una instal·lació apte per a persones amb mobilitat reduïda

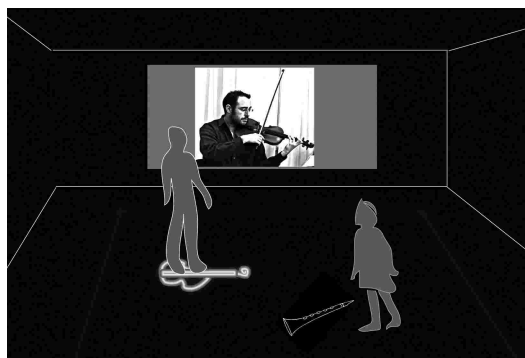
El públic al qual va destinada l'exposició, a banda del públic local, i degut a la gran oferta turística que té la vall de Sóller, s'espera que sigui tant nacional com internacional, i durant tot l'any.

Al Centre Cultural "Can Xoroi", s'exhibiran també:

1. Una tafona d'oli restaurada.
2. Les teules policromades -amb dibuixos ancestrals- típiques de la vall.
3. Exposicions temporals.
4. Exposició sobre la vida i música de Joan Albertí Arbona.

Sala 2

Sala 3

Intervenció a l' espai públic

Fornalutx és un poble pintoresc situat a la vall de Sóller, al centre de la Serra de Tramuntana. Tot Fornalutx és un conjunt arquitectònic i paisatgístic de gran valor en molt bon estat de conservació. Les entrades empedrades, l'austeritat, la senzillesa de les construccions i la seva ornamentació, fan del poble de Fornalutx un clar exponent del turisme rural i excursionista.

Tot això fa de Fornalutx un lloc privilegiat intrínsecament lligat a la contemplació del paisatge i la natura. A partir dels recorreguts paisatgístics existents es vol vincular aquests amb la música mitjançant la col·locació de dispositius de bluetooth a diversos llocs senyalitzats des dels quals es pugui descarregar un arxiu de música de Joan Albertí Arbona. D'aquesta manera es podran escoltar les obres musicals per telèfon als paratges claus del terme municipal de Fornalutx.

Ara, ja realitzat el projecte, la temporalització i el desenvolupament de la proposta ve determinada principalment pel finançament del projecte i la part de les interpretacions musicals que ajudaran als altres camps d'investigació a consolidar-se.

També vull esmentar, que consider que aquest projecte és coherent amb la meua trajectòria professional i que l'elaboració d'aquest ha estat un punt de partida i una delimitació estèti-

ca que tot projecte necessita per créixer. Per tractar-se d'un projecte es basa en una relació amb professionals de diferents àmbits: músics, educadors, historiadors, polítics, industrials,... i també personals: fornalutxencs, sollerics i altres col·lectius, la voluntat de poder realitzar-lo amb èxit em duu a estar atenta a les dinàmiques generades durant el procés de gestió d'aquest.

D'altra banda també m'agradaria dir que Joan Albertí Abona va ser el conco de la meva repadrina, i que des de sempre l'he sentit anomenar en veu de la meva padrina, Margarita Cardell Albertí, com el "tio capellà" i una persona molt propera, on la seva imatge i la seva música encara viu entre els meus records d'infantesa.